

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศไม่ว่ารูปแบบใดๆ ก็ตามไม่สามารถปฏิเสธได้เลยว่าการสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะส่งผลให้เกิดผลสำเร็จในงานพัฒนา เนื่องด้วยการสื่อสารทำหน้าที่เป็นกลไกที่จะผลักดันให้การพัฒนาชุมชนเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ การนำแนวคิดเรื่องการสื่อสารเพื่อการพัฒนา (Development communication) เริ่มต้นราวทศวรรษที่ 1960 เป็นอย่างก้าวของการพัฒนาสู่ความทันสมัย (Modernistic paradigm) เน้นการนำสื่อมวลชนมาเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาสังคม และสื่อบุคคล เช่น รัฐ หรือเจ้าหน้าที่พัฒนาของรัฐ ทำหน้าที่ในการเผยแพร่แนวคิดและแนวปฏิบัติของภาครัฐสู่ประชาชน

ข้อดีของกระบวนการสื่อสารเพื่อการพัฒนาในลักษณะดังกล่าวข้างต้น เป็นการสื่อสารที่รวมอำนาจที่ศูนย์กลาง และประสิทธิผลของการสื่อสารจะเกิดขึ้นได้อยู่กับปริมาณของการเปิดรับสื่อของประชาชนถ้าหากเปิดรับสื่อมากแนวคิดในการพัฒนาต่างๆ ก็จะถูกถ่ายทอดสู่ประชาชน (Servaes, 1996)

จนกระทั่งทศวรรษที่ 1970 การพัฒนาได้ปรับเปลี่ยนสู่กระบวนการทัศน์ทางเลือก (Alternative paradigm) ที่มีแนวคิดที่ว่าสังคมแต่ละชุมชนมีวิธีการและรูปแบบการพัฒนาชุมชนของตนเองตามลักษณะของความเป็นท้องถิ่น และภูมิปัญญาดั้งเดิมของท้องถิ่นนั้นๆ รูปแบบของการสื่อสารในการพัฒนาปรับเปลี่ยนไปที่ให้การสื่อสารเข้ามามีบทบาทสร้างสรรค์การมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านรูปแบบที่เรียกว่า การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory communication)

รูปแบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนานั้นการใช้สื่อทุกประเภทไม่จำกัดเฉพาะสื่อมวลชน เป้าหมายการใช้สื่อที่เปิดโอกาสให้ประชาชนในสังคมมีอิสระในความคิดที่จะตัดสินใจร่วมกันเพื่อพัฒนาสังคมของตนเอง มีการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและปรึกษาหารือร่วมกันในลักษณะของการสื่อสารแบบสองทาง และเป็นรูปแบบการสื่อสารแบบแนวนอนทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล และสังคมร่วมกันภายใต้บรรยากาศทางการสื่อสารแบบประชาธิปไตย (Democratic communication) (Servaes, 1996) ที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) นำไปสู่ความเท่าเทียมกัน

2) อยู่บนพื้นฐานของการปฏิบัติ และการแสดงออกอย่างอิสระและเสรีอย่างแท้จริง 3) อยู่บนพื้นฐานของความเปลี่ยนแปลงที่เห็นพ้องต้องกันในกลุ่ม (Thomas, 2004)

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมพัฒนามาจากแนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วม (Participation) ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของกระบวนการพัฒนาที่เน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วม เริ่มตั้งแต่การร่วมกันค้นหาปัญหา กำหนดแนวทางในการพัฒนา การวางแผน การตัดสินใจร่วมกัน การนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ การบริหารจัดการร่วมกัน การติดตามประเมินผล ตลอดจนการรับประโยชน์ต่างๆ ร่วมกัน เมื่อนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนจะเน้นให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น (จุฑาพรธ ผลิตชีวิต, 2555) เป็นพื้นฐานสำคัญในการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนร่วมกำหนดทิศทางตามความต้องการของตน ตลอดจนเห็นสภาพปัญหาที่แท้จริงของชุมชน และมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจภายในชุมชน

ที่ผ่านมาจะพบว่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง และพัฒนาเศรษฐกิจภายในชุมชนจากการมีรายได้เสริมที่มาจาก การท่องเที่ยว (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2552) ก่อให้เกิดธุรกิจชุมชน (Community enterprise) สร้างงาน กระจายรายได้ และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่น โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อดูแลรักษาทรัพยากรของท้องถิ่น ตลอดจนภูมิปัญญา อัตลักษณ์ วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของชุมชน (Fennell, 1999 อ้างถึงในชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2540)

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของภาครัฐเริ่มเห็นชัดเจนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2519-2524) และ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ที่มุ่งเน้นกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวแหล่งวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้นเพื่อนำรายได้เข้าสู่ประเทศ ทำให้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่อๆ มามีแนวทางเดียวกัน คือ มุ่งเน้นพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้เป็นแหล่งรายได้หลักของประเทศซึ่งการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมต้องเป็นไปตามบริบทสภาพแวดล้อมของชุมชน และเน้นการรวมกลุ่มของชุมชนในรูปแบบต่างๆ เพื่อสร้างอาชีพของคนในท้องถิ่นให้สัมพันธ์กับกิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อสร้างงานสร้างรายได้และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวอย่างเท่าเทียมกัน

ผลจากการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 – 10 (พ.ศ. 2530 – 2558) ทำให้เกิดการรวมกลุ่มของชาวบ้านในท้องถิ่นต่างๆ เพื่อนำงบประมาณจากภาครัฐไปพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจำนวนมาก แต่ในระยะแรกด้วยการขาดความรู้ อย่างแท้จริง ขาดการจัดการที่ดี ขาดการมีส่วนร่วมในชุมชน เพียงรอรับความช่วยเหลือจากภาครัฐ

เป็นหลัก ทำให้ชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไม่สามารถดำเนินงานต่อไปอย่างยั่งยืนได้ และส่งผลกระทบต่อท้องถิ่น ดังนี้

1. วัฒนธรรมที่ถูกทำให้กลายเป็นสินค้าเพื่อการท่องเที่ยวขาดกลิ่นอายของชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง

2. บริษัทดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวจากภายนอกได้รับผลประโยชน์อย่างมหาศาล แต่คนในชุมชนกลับไม่ได้รับผลประโยชน์หรือส่วนแบ่งจากการท่องเที่ยว และได้รับผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่น เกิดการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติ สภาพแวดล้อมถูกทำลายจนขาดความเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมของพื้นที่ เนื่องด้วยการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างไม่เหมาะสม

3. ทิศทางของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไม่ได้สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นนั้นๆ อย่างแท้จริง

จนกระทั่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ซึ่งแม้จะยังคงเน้นพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แต่ก็มุ่งมิติให้เกิดความยั่งยืน โดยศึกษาองค์ความรู้ของชุมชนสู่ “ชุมชนต้นแบบ” และการถ่ายทอดให้ชุมชนสามารถจัดการท่องเที่ยวได้ตามบริบทของพื้นที่และเน้นกระบวนการ “การมีส่วนร่วม” ของชุมชน

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่างๆ เห็นได้ชัดเจนว่าการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และมีการวิจัยหลายชิ้นแสดงให้เห็นชัดเจนว่าการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นปัจจัยพื้นฐานแรกของความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน เช่น สันธิ์ สโรบล (2551) ศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนช่วยในการกำหนดรูปแบบและกิจกรรมท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับวิถีชุมชนและก่อให้เกิดการบริหารจัดการภายในที่ดีของชุมชน ในขณะที่ ชูกุล อุ่นจิตร (2555) ได้ศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมในชุมชนเป็นปัจจัยภายในที่มีผลต่อความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว เช่นเดียวกับงานวิจัยด้านการท่องเที่ยวในชุมชนของต่างประเทศ เช่น Claiborne (2010) พบว่า การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศปานามา เช่นเดียวกับ Grybovysh (2003) ได้ศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประสบความสำเร็จได้ต้องเริ่มจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการดำเนินงาน

การมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยสู่ความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่ต้องมีสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นตัวให้เกิดพลังของชุมชน เพราะการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมทำให้เกิดการถ่ายทอดทางความคิด ความจริง ความคิดเห็น และการเปิดโอกาสให้สมาชิกแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อเจรจาข้อตกลงในการบริหารจัดการพื้นที่ชุมชนร่วมกัน

จากงานวิจัยของพรหมมินทร์ พวงมาลา (2547) แสดงให้เห็นว่าชุมชนบ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ ชุมชนที่ได้รับรางวัลการท่องเที่ยวระดับนานาชาติ (PATA Gold Awards) มีพัฒนาการเติบโตจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการชุมชนของตนเองสู่การเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่นเดียวกับที่เพชรศรี นนท์ศิริ (2557) ได้ศึกษาปัจจัยสู่ความสำเร็จของชุมชนบ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน และสมศักดิ์ เตชะเอราวัณ (2550) ศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของชาวบ้านชุมชนบ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัย ชุมชนที่ได้รับรางวัลการท่องเที่ยวระดับนานาชาติ (PATA Gold Awards) เช่นเดียวกัน พบว่าปัจจัยที่มีส่วนสำคัญส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือการมีส่วนร่วม

การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่อง การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: หมู่บ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ และหมู่บ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัย เนื่องจากเป็นเพียงสองชุมชนในประเทศไทยที่ได้รับรางวัลจากการประกวดในระดับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวระดับนานาชาติ (PATA Gold Awards) ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (Pacific Asia Travel Association : PATA) โดยชุมชนแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ ได้รับรางวัลในปี 2553 และชุมชนบ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัย ได้รับรางวัลปี 2555

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมส่วนใหญ่มุ่งเน้นศึกษาศักยภาพของการจัดการ และปัจจัยสู่ความสำเร็จของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผลการวิจัยว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญของความสำเร็จในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หากแต่ยังขาดประเด็นในเรื่องการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมโดยงานวิจัยที่นำแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมส่วนมากเน้นมิติด้านการเมือง มิติด้านการผลิตสื่อชุมชนและมิติด้านเศรษฐกิจชุมชน

ในขณะที่การศึกษากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมุ่งเน้นศึกษารูปแบบการสื่อสารภายในชุมชนและการสื่อสารเพื่อการจัดการท่องเที่ยว โดยกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นผู้นำชุมชนเป็นหลัก อย่างไรก็ตามผู้วิจัยพบงานวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแต่ก็เป็นเพียงการศึกษาในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งเพียงอย่างเดียว

การวิจัยเรื่อง “การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: หมู่บ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ และชุมชนท่องเที่ยวหมู่บ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัย” วิเคราะห์กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้งสอง ชุมชน โดยทั้งสองชุมชนได้รับรางวัลด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (Pacific Asia Travel Association : PATA) ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ได้รับ

การยอมรับในระดับนานาชาติ ทั้งในประเทศไทยมีชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นจำนวนมาก แต่ก้าวสู่ความสำเร็จในระยะยาว และเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติมีน้อย

ประเด็นที่น่าสนใจ คือ ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านแม่กำปอง ชุมชนบ้านนาต้นจั่น มีกลไกในการบริหารจัดการชุมชนและประสานความสัมพันธ์ต่างๆ ของชุมชนให้ดำรงอยู่เป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ท่ามกลางสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงของสังคม ผู้วิจัยเชื่อว่าการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมีส่วนสำคัญในการดำรงอยู่ของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้งสอง การสื่อสารเข้ามามีส่วนช่วยหนุนเสริมในการจัดการชุมชนท่องเที่ยว โดยเฉพาะการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่มีส่วนในการเสริมศักยภาพของชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

ทั้งหมดที่กล่าวมานั้น เป็นการชี้ให้เห็นถึงความสำคัญและความเกี่ยวข้องของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม การจัดการชุมชน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นจุดสนใจร่วมในการวิจัยเรื่อง “การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: หมู่บ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ และหมู่บ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัย” ที่สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในชุมชน ได้แก่ รูปแบบการสื่อสาร ระดับการมีส่วนร่วมในการสื่อสาร

2. เนื้อหาสาร ได้แก่ ประเด็นเนื้อหาสาร

3. เครื่องมือในการสื่อสาร ได้แก่ เครื่องมือ ช่องทางการสื่อสาร และความถี่ในการสื่อสาร การวิจัยชิ้นนี้ ศึกษากระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใน 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงเริ่มต้น ช่วงดำเนินการ และช่วงธำรงรักษา ตามกรอบประเด็นของการบริหารจัดการชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Buckley อ้างถึงใน มิศรา สามารถ, 2543) ดังนี้

1. มิติด้านพื้นที่ การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดพื้นที่

- การกำหนดพื้นที่ในการจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชน
- การทำนุบำรุงรักษาพื้นที่ในชุมชนร่วมกัน

2. มิติด้านการจัดการ การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการบริหารชุมชนท่องเที่ยวร่วมกัน ที่ส่งเสริมให้เกิดการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของคนในชุมชน

- กฎ ระเบียบในการบริหารจัดการภายในชุมชนท่องเที่ยว
- การจัดสรรผลประโยชน์ภายในชุมชนท่องเที่ยว
- การตลาดและการประชาสัมพันธ์

3. มิติด้านกิจกรรมและการดำเนินงาน คือ การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมภายในชุมชน สร้างความรู้ พัฒนาศักยภาพภายในชุมชน ปลุกจิตสำนึกด้านการท่องเที่ยวต่อประชาชนภายในชุมชน เพื่อให้เกิดการประสานความร่วมมือ และการสนับสนุนทรัพยากรด้านต่างๆ ตลอดจนการประเมินผลการดำเนินงานนำมาเปรียบเทียบสู่การนำเสนอแนวทางสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศไทยต่อไป

2. ปัญหานำวิจัย

2.1 กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหมู่บ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ และชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหมู่บ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัยเป็นอย่างไร

2.2 กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหมู่บ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ และชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหมู่บ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัยแตกต่างกันอย่างไร

2.3 กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมควรมีลักษณะอย่างไร

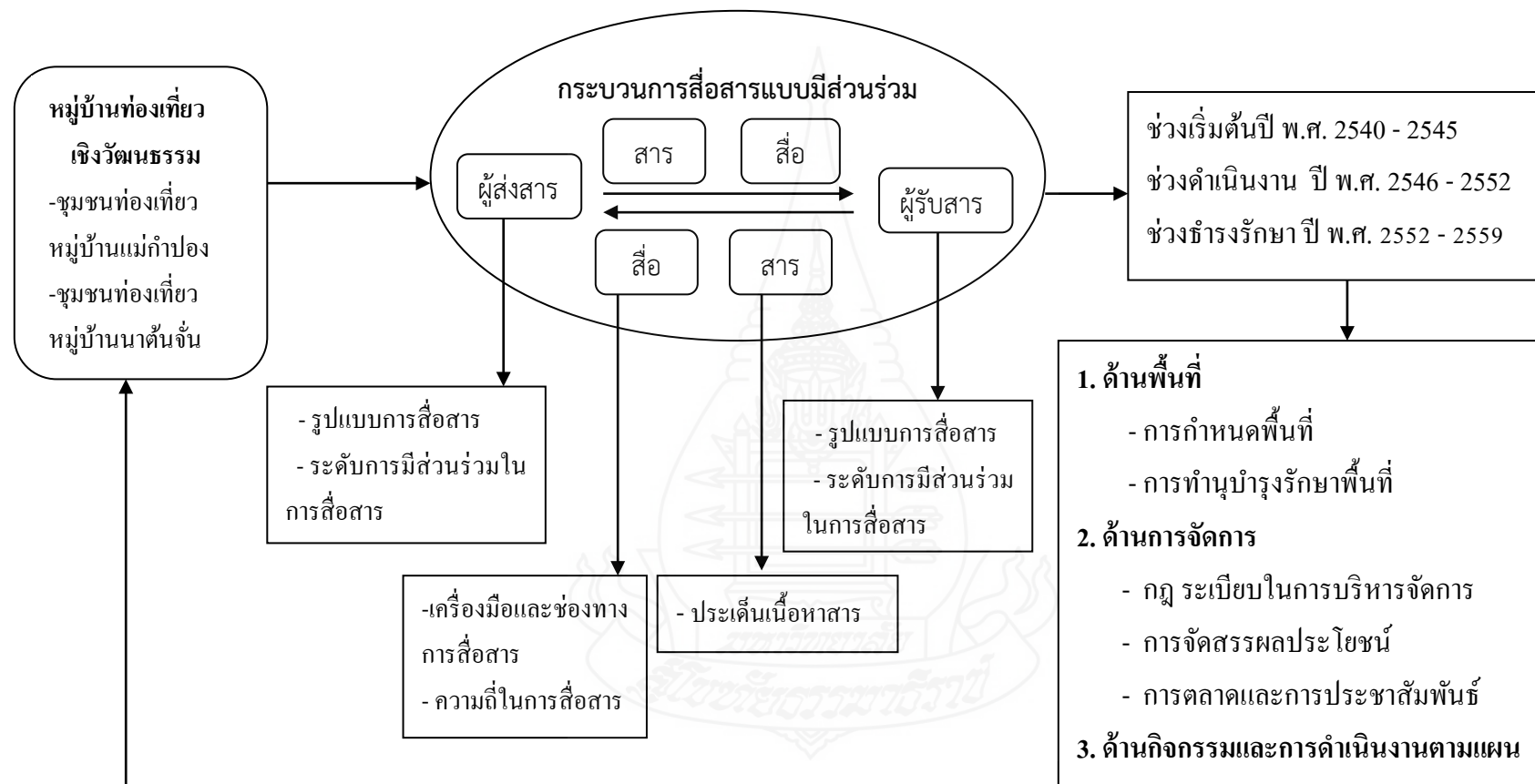
3. วัตถุประสงค์การวิจัย

3.1 เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหมู่บ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ และชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหมู่บ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัย

3.2 เพื่อเปรียบเทียบกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหมู่บ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ และชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหมู่บ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัย

3.3 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

4. กรอบแนวคิดการวิจัย



ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

5. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนท่องเที่ยวต้นแบบเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ และชุมชนบ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัย มีขอบเขตในการวิจัย ดังนี้

5.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ และชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัย

5.2 ขอบเขตด้านเวลา ศึกษาชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตั้งแต่เริ่มก่อตั้งถึงปัจจุบัน โดยแบ่งระยะเวลาในการศึกษาเป็น 3 ระยะ ช่วงเริ่มต้น ปี พ.ศ. 2540 - 2545 รวม 5 ปี ช่วงดำเนินการ ปี พ.ศ. 2546 - 2552 รวม 6 ปี และช่วงธำรงรักษา ปี พ.ศ. 2552 - 2559 รวม 6 ปี

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง รูปแบบการสื่อสาร (แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ) ทิศทางการสื่อสาร (บนลงล่าง ล่างขึ้นบน แนวระนาบ และหลายทิศทาง) วิธีการสื่อสาร (การประชุมกลุ่มเล็ก การพูดคุยกลุ่มเล็ก การประชุมแบบเป็นทางการ การประชุมเฉพาะกิจ การพูดคุยแบบเผชิญหน้า และการสื่อสารกลุ่ม) ระดับการมีส่วนร่วมในการสื่อสาร (ความเข้มข้นของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมใน 4 ระดับ คือ ระดับที่ 1 การมีส่วนร่วมในการรับรู้เพื่อแสดงประชามติ ระดับที่ 2 การมีส่วนร่วมกำหนดนโยบาย ตัดสินใจและดำเนินการ ระดับที่ 3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตั้งแต่การวางแผน ดำเนินงานและการรับผลประโยชน์ ระดับที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผลและการตรวจสอบการดำเนินงาน) เนื้อหาสาร เครื่องมือและช่องทางการสื่อสารในลักษณะปรึกษาหารือ แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร วางแผนการดำเนินงาน การแก้ปัญหา ร่วมกันภายในชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหมู่บ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ และชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหมู่บ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัย

6.2 การบริหารจัดการชุมชนแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การดำเนินการในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคน ผลประโยชน์ พื้นที่และโอกาสของสมาชิกในชุมชนให้เกิดผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยอาศัยทุนในชุมชนในการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 1) ด้านการจัดการ 2) การดำเนินงานตามแผน 3) ด้านเงินทุนที่เป็นกระบวนการจัดสรรผลประโยชน์ 4) ด้านกลยุทธ์การตลาดและการประชาสัมพันธ์

6.3 การท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง รูปแบบหนึ่งของการจัดการท่องเที่ยวที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชนของตนเอง ดังนี้ 1) ด้านการจัดการกลไกในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่เกิดจากการรวมตัวของชุมชน กลยุทธ์การจัดการด้านตลาดและประชาสัมพันธ์ 2) ด้านการดำเนินการ ใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมภายในชุมชนเพื่อสร้างความรู้ พัฒนาศักยภาพคนภายในชุมชน 3) ด้านการจัดการพื้นที่ กฎ ระเบียบของการกำหนดพื้นที่ในการจัดการท่องเที่ยว 4) ด้านการทำนุบำรุงรักษา การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการดำรงรักษาพื้นที่ในชุมชนร่วมกัน

6.4 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เน้นการเชื่อมโยงในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญในการบอกเล่าเรื่องราวของชุมชนผ่านทางประวัติศาสตร์ การดำเนินวิถีชีวิตสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญา อัตลักษณ์ ความเป็นอยู่ของคนในสังคม สภาพทางเศรษฐกิจและขนบธรรมเนียมประเพณี งานวิจัยชิ้นนี้ ได้แก่ ชุมชนบ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่และ ชุมชนบ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัย

6.5 การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง กระบวนการที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นสมาชิกในกลุ่มเดียวกันได้มีโอกาสแสดงทัศนะ ความคิดเห็น และเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ด้วยความสมัครใจและเห็นพ้องต้องกันสู่การเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกระบวนการ 5 ขั้นตอนดังนี้ 1) การวางแผน 2) การปฏิบัติตามแผน 3) การใช้ประโยชน์ร่วมกัน 4) การติดตามและประเมินผล 5) การบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน

6.6 การดำเนินงานชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง ระยะเวลาพัฒนาการของการดำเนินงานในช่วงต่างๆ ของชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหมู่บ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่และชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหมู่บ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัย งานวิจัยชิ้นนี้แบ่งออกเป็น 3 ช่วง (1) ช่วงเริ่มต้น ปี พ.ศ. 2540 - 2545 รวม 5 ปี เริ่มจากปีที่ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหมู่บ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มดำเนินการสู่ชุมชนท่องเที่ยวจนถึงช่วงเวลาเปิดตลาดลงดำเนินการและชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหมู่บ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มดำเนินการพัฒนาสินค้าชุมชนจนถึงช่วงเวลาในการพัฒนาหมู่บ้านสู่ชุมชนท่องเที่ยว (2) ช่วงดำเนินการ ปี พ.ศ. 2546 - 2552 รวม 6 ปี ช่วงเวลาที่ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหมู่บ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ และหมู่บ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัย ได้รับตราสัญลักษณ์มาตรฐานหมู่บ้านโฮมสเตย์ไทย (3) ช่วงธำรงรักษาปี พ.ศ. 2552 - 2559 รวม 6 ปี ช่วงเวลาที่ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหมู่บ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ และหมู่บ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัย ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม PATA Gold Awards (วัฒนธรรม) ของสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก หรือ Pacific Asia Travel Association (PATA) ซึ่งเป็นรางวัลระดับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

6.7 มิติด้านพื้นที่ หมายถึง การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดพื้นที่ท่องเที่ยวภายในชุมชนและการสื่อสารมีส่วนร่วมในการสร้างกฎ ระเบียบของการกำหนดพื้นที่ในการจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชน และการทำนุบำรุงรักษาในการดำรงรักษาพื้นที่ในชุมชนร่วมกัน

6.8 มิติด้านการจัดการ หมายถึง การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการบริหารชุมชนท่องเที่ยวร่วมกันที่ส่งเสริมให้เกิดการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของคนในชุมชน ดังนี้ กฎ ระเบียบในการบริหารจัดการภายในชุมชนชนท่องเที่ยว การจัดการในการจัดสรรผลประโยชน์ การตลาดและการประชาสัมพันธ์

6.9 มิติด้านของกิจกรรมและการดำเนินงาน หมายถึง การสื่อสารภายในชุมชนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ พัฒนาศักยภาพภายในชุมชน ปฏิบัติงานด้านกิจการท่องเที่ยวต่อประชาชนภายในชุมชน และการประสานความร่วมมือในการสนับสนุนทรัพยากรด้านต่างๆ

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 เชิงวิชาการได้เพิ่มองค์ความรู้ด้านการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนที่นำไปสู่การพัฒนาแนวคิด ทฤษฎี ความรู้ด้านการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อบูรณาการสร้างความรู้เฉพาะศาสตร์ในการพัฒนาชุมชนด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

7.2 เชิงการบริหารจัดการชุมชนได้เพื่อเพิ่มศักยภาพในชุมชนท่องเที่ยวต่างๆ ของประเทศไทย สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางจากผลการวิจัยการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อการบริหารจัดการชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนำไปปรับสู่การพัฒนาชุมชนอื่นๆ ต่อไป

7.3 เชิงนโยบายภาครัฐสามารถนำไปเป็นต้นแบบเพื่อต่อยอดวางแผนพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวที่ไม่ได้จำกัดเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแต่สามารถนำไปใช้กับการท่องเที่ยวในลักษณะอื่นๆ ในประเทศไทยได้